

Emergence času / Čas - jeho emergence

Od Kantových dob straší v hlavách filosofů pochybnosti o tom, můžeme-li „čas“ považovat za „skutečnost“. Již Augustin redukoval minulost na vzpomínku a budoucnost na představu; nejnověji převládá zejména mezi přírodovědci chápání času jako těsně spjaté s dějícími se jsoucny (tj. jsoucny nově chápanými dějově, procesuálně, eventuálně jako „událostí“). Sám považuji za zcela logické se tázat po původu (eventuálně zdroji) času, protože naprosto stejně může být položena otázka po původu (zdroji) každého jsoucna a po původu jeho „událostního dění“ (neboť každé pravé jsoucno je vnitřně integrovanou událostí). To ještě zdaleka neznamena, že musíme nutně považovat čas za nějaké „jsoucno“; to by naopak bylo protismyslné, neboť bychom se museli tázat po tom, jakým událostním děním je sám čas. Zatímco však tradiční chápání „emergence“ předpokládá přinejmenším relativní setrvačnost toho, co oné emergenci nového předcházelo a co ji vlastně situačně umožňuje, emergující (nebo lépe „přicházející“) čas, tj. budoucnost, nemůžeme považovat za umožněnou a už vůbec ne vyvolanou či způsobenou ničím jsoucím jakožto daným, buď aktuálním nebo dokonce již minulým. Zatímco tradiční pojetí emergence předpokládá, že se uprostřed již jsoucího vynořuje cosi nového, co nelze z ničeho již jsoucího odvodit, v případě přicházející budoucnosti musíme předpokládat cosi mnohem radikálnějšího, neboť přicházející čas (budoucnost) umožňuje naopak, aby vůbec něco bylo (neboť „bytí“ je dění, je to výkon, který není možný ani myslitelný bez potřebného času). Musíme proto předpokládat, že přicházející budoucnost musí předcházet oné emergenci nového, které ve své uskutečnění se eo ipso stává jsoucnem: přicházející budoucnost takové uskutečňování nepochybně umožňuje, ale nezakládá, ale je odkázána ještě na jiný zdroj, totiž buď na zdroj čisté tvorby nového (v případě primordiálních jsoucen-událostí) nebo na zdroj srůstání čistého nového s již daným (kde ono „dané“ má buď charakter pouhého materiálu, což je většinou záležitost vyšších úrovní jsoucen-bytostí, anebo charakter „složek“, jež se samy aktivně zapojují do ustrojení a výkonu bytí takových vyšších událostí-jsoucen).

(Písek, 070424-2.)